

РОЗДІЛ 3 РОМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.133.1'367.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.32>

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ СЛІВ-ПАРАЗИТІВ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

SPECIFICS OF PARASITE WORDS USAGE IN MODERN FRENCH LANGUAGE

Гуз О.П.,

*orcid.org/0000-0002-2058-1477**старший викладач кафедри романської філології**Волинського національного університету імені Лесі Українки*

У статті розглянуто особливості вживання слів-паразитів у сучасній французькій мові, під якими розуміються словосполучення, слова й звуки, які засмічують усне мовлення. Виокремлено основні причини появи слів-паразитів у мові. Зазначено, що основними причинами появи слів-паразитів є: бідний словниковий запас, низька швидкість мовлення, емоційний стан мовця, умисне використання слів-паразитів і вплив моди. Розкрито основні функції слів-паразитів у мовленні. Наголошено на тому, що поряд із засміченням мови слова-паразити спрощують процес взаєморозуміння, позбавляючи спонтанне мовлення від громіздких синтаксичних конструкцій, допомагають висловити емоції, певною мірою дають можливість зняти або послабити напругу, дотепно пожартувати під час розмови. Вказано, що сучасна французька мова надзвичайно багата на слова-паразити, які переважають у розмовному стилі. З'ясовано, що функціонування паразитичних маркерів у французькій мові характеризується визначеною національно культурною специфікою, яка проявляється через емоційну поведінку та розкутість французів у спілкуванні. Проаналізовано найбільш уживані слова-паразити у сучасній французькій мові. Визначено, що до категорії французьких слів-паразитів відносяться звуки, окремі слова та словосполучення, слова мови Верлан. Виявлено, що у ролі французьких слів-паразитів найчастіше вживаються такі частини мови як вигуки, вирази, які вживаються як вигуки, прислівники, адвербіальні вирази, іменники, фразові звороти. Здійснено поділ слів-паразитів за рівнем мови на фонетико-фонологічні паузи (вокалізації), лексико-семантичні паузи, синтаксичні паузи. Наведено приклади вживання слів-паразитів у різних мовленнєвих ситуаціях: для підведення підсумків, наполягання на чомусь, зв'язування між собою речень, апробації пропозиції або ідеї, прояву захоплення і здивування, аргументації або переконання співбесідника, демонстрації своєї щирості та відвертості, пояснення тієї чи іншої ситуації.

Ключові слова: слова-паразити, французька мова, мовні одиниці, комунікація, комунікант, функції.

This paper is devoted to the use of parasite words in the modern French language disclosed as phrases, words, and sounds that litter oral speech. The major task of this study is to provide the main reasons for the appearance of parasitic words. The article covers factors of parasitic words' appearance and defines those as poor vocabulary, low speed of speech, emotional state of the speaker, deliberate use of parasitic words, and the influence of fashion. The text gives valuable information on the functions of parasitic words in speech. It is emphasized that, along with clogging the language, parasitic words simplify the process of mutual understanding, freeing spontaneous speech from cumbersome syntactic constructions, helping express emotions, providing an opportunity or relieve tension, and making witty jokes during a conversation. Special attention is paid to the fact that the modern French language is extremely rich in parasitic words that dominate the spoken style. It was found that the functioning of parasitic markers in the French language is characterized by a nationally defined cultural specificity, which is manifested through the emotional behavior and looseness of the French in communication. The text gives valuable information on the most used parasite words in the modern French language. It defines categories of French parasitic words including sounds, individual words, word combinations, and words of the Verlan language. What is more, it was found that such parts of speech as exclamations, expressions that are used as exclamations, adverbs, adverbial expressions, nouns, and phrasal inflections are most often used as French parasitic words. Parasite words were divided by language level into phonetic-phonological pauses (vocalization), lexical-semantic pauses, and syntactic pauses. Examples of the use of parasitic words in various speech situations are given to summarize, insist on something, connect sentences, approve a proposal or idea, show admiration and surprise, argue or convince the interlocutor, demonstrate one's sincerity and frankness, explain one or the other another situation.

Key words: parasite words, French language, linguistic units, communication, communicator, functions.

Постановка проблеми. Комунікація є невід'ємною складовою життя людського суспільства та запорукою його нормального функціонування. Мовна комунікація відбувається під впливом цілої низки чинників (соціальних,

мовних, культурних, психологічних тощо), які іноді ускладнюють процес передачі інформації та обміну нею [6]. Однією з гострих проблем сучасного суспільства є проблема культури мовлення, що так чи інакше наявна в кожній національній

спільноті й стає предметом публічного обговорення та пильної уваги мовознавців, письменників, загалом людей, небайдужих до виражальних можливостей слова та до престижу своєї мови [2, с. 47]. Т. Гриценко справедливо зазначає: «Якщо людина володіє культурою мовлення, то про неї кажуть, що це людина розвинутого інтелекту і високої загальної культури» [5, с. 50]. Мовні одиниці, які називаються словами-паразитами, перешкоджають чистоті та правильності мови й відносяться до лексико-стилістичних помилок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У лінгвістиці дотепер є проблеми, які недостатньо досліджені та до кінця не вирішені. Клас слів, зазвичай іменованих «словами-паразитами», мало вивчений як у вітчизняній, так і зарубіжній лінгвістиці. Зазначимо, що в лінгвістичній науковій літературі немає точного визначення терміну «слова-паразити». Після того, як наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. XX століття підвищився інтерес до спонтанної мови і, зокрема, до явищ мовного коливання, в літературі з'явилася низка термінів, таких як «порожні частки», «вставні елементи», «слова-замінники» (йдеться про заповнювачі пауз), «незнаменна лексика», «зайві слова», «шкідливі слова», «бур'яністі слова», «мовні штампи», однак терміни ці не прижилися [11, с. 192]. Над дослідженням зазначеного питання працювали такі українські та французькі лінгвісти як І. Гаркуша, О. Голотюк, М. Козирев, І. Пуленко, Т. Сазикіна, А. Швидченко, Е. Trouillez, S. Campese, O. Lorrillard та інші. Попри існуючі наукові доробки, питання щодо вживання слів-паразитів, зокрема у сучасній французькій мові, залишається відкритим і актуальним та потребує більш детального вивчення.

Постановка завдання. Метою нашої наукової розвідки є аналіз та характеристика слів-паразитів сучасної французької мови. Відповідно до поставленої мети виокремлюємо наступні завдання: з'ясувати основні причини появи слів-паразитів в мові; виділити основні функції слів-паразитів у мовленні; проаналізувати найбільш уживані слова-паразити у сучасній французькій мові.

Виклад основного матеріалу. Мова, як і будь-який інший живий організм, постійно розвивається, збагачується, удосконалюється – так чи так видозмінюється завдяки лінгвокреативній діяльності її носіїв. Мова, безперечно, живе в часі, у відповідну історичну епоху, що в ній відображається, реалізуючись у різних видах мовленнєвих практик. Ця еволюційна якість закладена в ній як константна. Мова змінюється, але це ще не озна-

чає, що вона лише вдосконалюється [10, с. 44]. Дотримання норм літературної мови та культури мовлення (правильності, виразності, чистоти, точності, логічності тощо) є важливим аспектом якісної комунікації та вимогою для формування особистості та цивілізованого суспільства [9, с. 100]. Завдяки комунікації, мовному спілкуванню, людина формує себе як особистість, доводить свою позицію, поведінку, впливає на інших людей, із якими спілкується [8, с. 201]. Під мовленнєвою компетенцією ми розуміємо вміння адекватно й доречно, практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, міркування тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні засоби (невербальну знакову систему) та інтонаційні засоби виразності мовлення. Тому, можна сказати, що мовна компетенція характеризує володіння або не володіння нормами «мовленнєвих жанрів», а мовленнєва компетенція – нормами вербального й невербального спілкування [7, с. 245].

Слова-паразити – лінгвістичне явище, виражене у вживанні зайвих і безглузких слів та виразів в певному контексті. Синтаксично більшість слів-паразитів є ввідними словами [1, с. 217]. Філологи трактують слова-паразити як словосполучення, слова й звуки, які засмічують усне мовлення. Слова-паразити існують абсолютно в усіх мовах, однак сприйняття цих слів може бути різним у мовній свідомості того чи іншого народу. Вважається, що слова-паразити використовують у мовленні люди з маленьким словниковим запасом, які не вміють правильно й точно висловити свою думку. Це твердження є хибним, оскільки слова-паразити є невід'ємною частиною мовлення усіх без винятку соціальних груп та верств населення. Люди з великим словниковим запасом, володіючи ораторськими здібностями, часто, виступаючи в присутності великої кількості людей, природно прагнуть використовувати слова-паразити якомога рідше, але навіть у них бувають свої улюблені слівця, до яких вони все ж таки вдаються в деяких випадках. До категорії таких слів входять ті слова, які втратили смислове й емоційне наповнення, слова, які не мають сенсу і вживаються для більш зв'язного мовлення або для того, щоб виграти час, коли думка йде плавно, а говорити треба багато. Самі по собі такі слова не є словами-паразитами, а стають ними, якщо використовуються у не властивому та незвичному для них контексті, коли їх вставляють дуже часто і не зовсім доречно. Найбільша кількість слів-паразитів застосовується, коли люди почи-

нають щось згадувати, міркувати і намагатися відтворити цитату, або ж просто тому, що людина звикла до них і вживає їх у мовленні практично несвідомо і включає майже в кожне речення, що заважає сприйняттю й розумінню повідомлення і, відповідно, втомлює слухача. Як зазначає І.В. Гаркуша: «Слова-паразити з'являються не тільки через бідність словникового запасу, але й через хвилювання, невміння публічно мислити, вільно формулювати свої думки» [3, с. 171]. Бувають індивідуальні слова-паразити, які не користуються популярністю у великих колах, але з часом вони може «заразити» інших людей.

Навіть найкращі лінгвісти з гіркотою визнають, що їм не вдається розгадати таємницю виникнення в мові слів паразита і їх зникнення. Але при цьому, своєю появою вони можуть багато чого розповісти про суспільство, яка зробила його популярним. Вони міцно вкорінюються в лексику, позбавитися від бур'янистих слів буває дуже непросто. У лінгвістичній науці паразитичні маркери мовлення вважаються одними з найсуперечливіших одиниць, оскільки, з однієї сторони, зважаючи на норми сучасної мови, слова-паразити розглядаються лінгвістами як негативне явище, яке слід ліквідувати. З іншої сторони паразитичні маркери є невіддільною характеристикою мовлення, показником індивідуальної культури мовця, а також виховання й рівня інтелектуального розвитку, якості освіти і соціального статусу.

Дослідники в області риторики, лінгвісти й психолінгвісти виокремлюють наступні причин появи слів-паразитів у мові:

1. Бідний словниковий запас. Більшість мовознавців вважають, що слова-паразити – це показник обмеженого словникового запасу, який полягає у тривалих та затяжних паузах під час мовленнєвого потоку. Людина намагається побудувати висловлювання, сформулювати думку, однак не може знайти необхідного слова. Для того, щоб потягнути час в пошуках потрібного слова, мовець вдається до слів-паразитів.

2. Низька швидкість мислення. Коли людині непросто підібрати потрібне слово, тоді вона заповнює паузу словами-паразитами. Вживання паразитичних маркерів в такому разі дає комуніканту додатковий час для пошуку слова, яке підходило б за змістом. Наскільки часто оратор буде звертатися у своєму мовленні до слів-паразитів, настільки швидко це стане для нього звичкою.

3. Емоційний стан. Основною причиною вживання слів-паразитів може стати психологічний стан людини, а саме емоції, хвилювання, страхи й таке інше. Особливо емоційний фон загострю-

ється в момент публічного виступу, оскільки у стресовій ситуації доповідач може промовляти будь-які слова і звуки, щоб виграти час, зібратися з думками і, врешті решт, зрозуміло та чітко донести свою думку до аудиторії.

4. Умисне використання слів-паразитів. Певна категорія людей свідомо вживає у своєму мовленні паразитичні маркери, формуючи таким чином свій власний «мовленнєвий стиль».

5. Вплив моди. В певний час на те чи інше слово є великий попит у вживанні. «Модні» слова починають проникати в мовлення усіх членів суспільства, не залежно від їхнього віку і статусу.

6. Формулювання соціально-бажаної відповіді. Якщо учасник діалогу не хоче відповідати на «незручне» питання, а відповідати все-таки треба, він намагається потягнути час і, відповідно, починає демонстративно заповнювати паузу за допомогою слів-паразитів. Таким чином, людина, яка відповідає на питання веде себе нещиро чи то просто не має чіткої відповіді на поставлене питання.

Як зазначає О. В. Голотюк: «Розмовна лексика залишається одним із «проблемних» шарів лексики будь-якої мови, вона найбільш близька до живої комунікації та яскраво відображає менталітет носіїв мови» [4, с. 152]. Як відомо, у мові немає нічого випадкового і, звісно, слова-паразити – це не лише слова, які засмічують мову комунікантів, але це слова, які мають своє призначення та виконують певні функції. Без сумніву, слова-паразити ламають природний ритм мови, ускладнюють її розуміння, заважають усвідомити суть викладу думки; ускладнюють спілкування й відвертають увагу як в адресата, так і в адресанта; надлишкове захоплення словами-паразитами робить бесіду нецікавою та дратує співрозмовника; вживання слів-паразитів псує загальне враження від розмови. Проте, без вживання цих «шкідників» наша мова буде здаватися надто випещеною, штучною, неприродною і неживою. Слова-паразити спрощують процес взаєморозуміння, і, як наслідок, позбавляють спонтанне мовлення від громіздких синтаксичних конструкцій, допомагають висловити емоції, які відчуваєш під час діалогу, та певною мірою дають можливість зняти або послабити напругу, дотепно пожартувати тощо [12].

Сучасна французька мова надзвичайно багата на слова-паразити, (фран. *les tics de langage, les mot paresseux, les mots béquilles, les mots tuteurs*). На думку S. Campese: «*Un tic de langage est une expression machinale que l'on contracte souvent sans s'en apercevoir*» [13]. Згадані слова передусім властиві для неформального й спонтанного

спілкування, в ході якого відбуваються одночасно процеси мислення та говоріння. Для слів-паразитів основним «полем діяльності» є саме розмовний стиль мовлення, якому притаманні невимушеність обставин спілкування, дружні стосунки між співрозмовниками, спонтанність висловлення, безпосередній контакт між учасниками діалогу. О. Lorrillard акцентує на тому, що «*bien sûr, s'intéresser à ce type d'expressions se justifie d'abord à nos yeux parce que cela correspond à une réalité française qui n'épargne aucune catégorie de population*» [14].

Слід зазначити, що функціонування паразитичних маркерів у французькій мові характеризується визначеною національно культурною специфікою, адже у кожної нації є свої особливості мовленнєвої поведінки, які певним чином обумовлюють вибір слів-паразитів в залежності від комунікативного наміру мовця. Так, національно-культурна специфіка функціонування паразитичних маркерів у мові французів проявляється через їхню емоційну поведінку та розкутість у спілкуванні. Досить часто французька молодь навмисно вживає слова-паразити задля того, щоб зробити свою мову більш виразною й таким чином відійти від загальноприйнятих правил стандартної французької мови. Кожне слово-паразит у французькій мові відтворює психолінгвістичну функцію, воно демонструє приналежність до тієї чи іншої епохи, соціальної групи, передає емоційний стан, риси характеру та загальну культуру мовця. Особливістю французької мови є те, що паразитичні одиниці вважаються незамінними помічниками у побудові того чи іншого висловлювання, своєрідною «родзинкою».

До категорії французьких слів-паразитів відносяться звуки, окремі слова та словосполучення, слова мови Верлан. У ролі французьких слів-паразитів найчастіше вживаються такі частини мови як: 1) вигуки: *quoi, grave, hein, euh, bah, ben*; 2) вирази, які вживаються як вигуки: *tu vois, vous voyez, tu sais, c'est clair, pas de souci, à très/trop vite, eh ben, eh bien*; 3) прислівники: *sérieux, juste, en mode, carrément, bref, genre, enfin; voilà*; 4) адвербіальні вирази: *en fait, un petit peu, si tu veux, si vous voulez, du coup, entre guillemets, quelque part*; 5) іменники: *ouf, délire*; 6) фразові звороти: *t'inquiète, j'avoue, j'dis ça j'dis rien, si tu le dis, ça le fait, j'veux dire*.

За рівнем мови слова-паразити поділяються на 1) фонетико-фонологічні паузи (вокалізації): *hein, euh, ben, eh ben, eh bien, bah*; 2) лексико-семантичні паузи: *quoi, grave, juste, en mode, genre, ouf, délire,*

voilà; 3) синтаксичні паузи: *tu vois, vous voyez, tu sais, c'est clair, pas de souci, à très, à trop vite, enfin, en fait, un petit peu, si tu veux, si vous voulez, du coup, entre guillemets, quelque part, t'inquiète, j'avoue, j'dis ça j'dis rien, si tu le dis, ça le fait, j'veux dire* та інші.

Наступні приклади проілюструють вживання слів-паразитів в різних мовленнєвих ситуаціях. Для підведення підсумків французі дуже часто послуговуються наступними словами-паразитами та виразами: *voilà ; voili vilou ; au final ; point barre ; bref*. У випадку, коли потрібно наполягти на чомусь, можна скористатися наступними словами: *juste ; grave ; c'est énorme ; génial ; à fond*. Улюбленими словами та виразами, які використовуються для зв'язування між собою речень є наступні лексичні маркери: *du coup ; donc ; en fait ; enfin ; si vous voulez*. Найбільш популярними словами та виразами, які вживаються для апробації пропозиції, ідеї тощо, є наступні: *c'est clair ; carrément ; ça marche / on fait comme ça ; pas de souci*. Для прояву захоплення і здивування можна звернутися до наступних лексем: *Mais non ! Trop bien ; c'est hallucinant ; je suis choqué*. Аргументувати або переконати співбесідника можливо за допомогою таких фраз-конекторів з паразитичними одиницями: *vas-y ; en vrai ; je vais être clair ; j'ai envie de dire ; je dis ça, je dis rien ; quelque part ; vous voyez ce que je veux dire ; entre guillemets ; un petit peu*. Продемонструвати співрозмовнику свою щирість та відвертість дадуть можливість наступні вирази: *on ne va pas se mentir ; j'avoue ; bien sûr ; complètement ; en vérité*. У випадку пояснення тієї чи іншої ситуації у французькій мові застосовуються найчастіше ці вирази: *tu vois ; au jour d'aujourd'hui ; de base, à la base ; c'est pas faux*.

Висновки. Таким чином, слова-паразити – це слова, що виконують роль зв'язки, які дуже впевнено закріпилися у вокабулярі людей і особливо характерні для неформального спілкування та спонтанного мовлення. Хоча ці паразитичні одиниці не несуть у собі ніякого смислового навантаження, вважаються зайвими і непотрібними у мовленнєвому потоці, заважають чіткому висловлюванню та перешкоджають розумінню й позитивному сприйняттю інформації, уявити нашу мову без них просто неможливо.

Перспективу нашої наукової розвідки вбачаємо у подальшому вивченні цієї теми, а саме вживання слів-паразитів у художніх творах сучасної французької літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булахова А. А., Гавриленко О. М. Слова-паразити в мовленні (на матеріалі англійської мови). *Наукові записки*. 2010. Вип. 10. Ч. 1. С. 217–218.
2. Вознюк Г. Л., Куньч З. Й. Удосконалення навичок культури мовлення на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) та риторики. *Український смисл*. 2016. № 2016. С. 47–56.
3. Гаркуша І. В., Кравець Р. Е. До формування культури мовлення особистості психолога-практика. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2017. № 1 (13). С. 170–174.
4. Голотюк О. В. Використання молодіжної розмовної лексики у сучасній французькій пісні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2019. Вип. 36. С. 151–155.
5. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 268 с.
6. Капуш А. В. Комунікативні невдачі у сфері міжкультурного ділового спілкування. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268392.pdf> (дата звернення: 15.08.2023).
7. Качмар В. М. Формування мовної, мовленнєвої та комунікативної компетенції майбутнього економіста. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені короля Данила Галицького*. 2012. № 6. С. 242–247.
8. Козирев М. П. Комунікативні бар'єри спілкування та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Психологічна»*. 2014. № 1. С. 201–211.
9. Конівіцька Т. Я. Культура мовлення як складова риторичної компетентності психологів. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє*: матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнародною участю. 19 квітня 2018 р. Черкаси : ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2018. С. 100–102
10. Космеда Т. А. Актуальні процеси мовлення чи «мовний смак» української сучасності? *Мовознавство*. 2014. № 2. С. 44–55.
11. Швидченко А. В. Слова-паразити в сучасному молодіжному сленгу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 2 (4). С. 192–194.
12. Що таке слова-паразити? URL: <https://ehow.com.ua/health/shho-take-slova-paraziti.html> (дата звернення: 20.08.2023).
13. Campese S. Les tics de langage : les repérer et s'en débarrasser. URL: <https://www.projet-voltaire.fr/dossier-voltaire/tics-de-langage/> (дата звернення: 23.08.2023).
14. Lorrillard O. Les «tics de langage» ont-ils leur place dans l'enseignement du français oral? URL: <https://www.hiroshima-u.ac.jp/system/files/112170/lorrillard.pdf> (дата звернення: 17.08.2023).

UDC 811.133.1'371

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.33>

**SEMANTIC ANALYSIS OF THE CONSTITUENT ELEMENTS OF THE SECONDARY
PREDICATIVE COMPLEX $SN1 - SV (V - SN2 - X)$**

**СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВТОРИННОГО
ПРЕДИКАТИВНОГО КОМПЛЕКСУ $SN1 - SV (V - SN2 - X)$**

Zelena Iu.L.,

orcid.org/0000-0003-3897-863X

Candidate of Philological Sciences,

Assistant at the Department of French and Spanish Philology

Ivan Franko National University of Lviv

Determining the prerequisites for the emergence of predicative relations in linguistic constructions in order to establish the possibility of the existence of valence restrictions and the relationship between the semantic content of verbs is the task of this linguistic research. The aim of the study is to perform a complex analysis of attributive constructions in order to identify their productive predicative potential in modern French, based on the theory of valence, verbal semantics and secondary predication. The present article is dedicated to the semantic analysis of the constituent elements in sentences containing attributive complement which form the secondary predicative complex $SN1 - SV (V - SN2 - X)$. The structural and semantic characterisation of the types of attributive constructions is carried out in the context of two initial theories – the status of the referent and the actual division of the sentence. An independent study of the relationship between the manifestations of predication and the semantic and syntactic structure of the sentence is made by determining the valence